

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.6.50](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.6.50)

УДК: 332.146.2

М. І. Дяченко,
к.с.-г.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Черкаська область
ORCID: 0000-0003-4997-5020

І. В. Чукіна,
к. е. н., викладач кафедри публічного управління та адміністрування,
Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Черкаська область
ORCID ID: 0000-0002-2259-9363

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПАЛАНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

M. Dyachenko
PhD in Agricultural Sciences,
Associated Professor of the Department of Public Management and Administration,
Uman National University of Horticulture, Uman, Cherkasy region

I. Chukina
PhD in Economics,
Lecturer in the Department of Public Administration and Administration and Administration,
Uman National University of Horticulture, Uman, Cherkasy region

CURRENT SITUATION AND PROSPECTS OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE PALANSK RURAL UNITED TERRITORIAL COMMUNITY

В статті проаналізовані актуальні питання щодо виконання програми соціально-економічного розвитку Паланської ОТГ за два роки її діяльності. Показано стан виконання місцевого бюджету, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів на утримання об'єктів соціально-культурної сфери. Низьку офіційну зайнятість працездатного населення та низький рівень звернень до центру зайнятості для отримання статусу безробітного-причина орієнтація зайнятості на місто Умань та інші центри економічного розвитку у межах України.

Законодавчим підґрунтям для розроблення Програми соціально-економічного розвитку Паланської сільської об'єднаної територіальної громади на 2019 рік (далі–Програма) є Закони України «Про державне прогнозування та розроблення програм соціально-економічного розвитку України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Програму розроблено з метою висвітлення єдиної політики розвитку сільської об'єднаної територіальної громади у 2019 році, реалізації пріоритетів, які б забезпечили зростання добробуту і підвищення якості життя населення об'єднаної громади за рахунок забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці, підвищення її

конкурентоспроможності, як основи для збалансованого зростання стандартів та показників економічного розвитку.

Зокрема сфокусовано увагу подальшій реалізації в громаді основних напрямів урядової політики в економічній та соціальній сфері, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки.

Розглянуто ряд організаційних питань, що забезпечили стабільність на території населених пунктів основних напрямків забезпечення діяльності сіл.

The article analyzes topical issues of implementation of the program of socio-economic development of Palanka OTG for two years of its activity. The state of execution of the local budget, ensuring the effective use of budget funds for the maintenance of socio-cultural facilities is shown. The low official employment of the able-bodied population and the low level of applications to the employment center for unemployment status are the reason for the orientation of employment to the city of Uman and other centers of economic development within Ukraine.

Legislative basis for the development of the Program of socio-economic development of the Palanka rural united territorial community for 2019 (hereinafter - the Program) are the Laws of Ukraine "On state forecasting and development of socio-economic development of Ukraine", "On local self-government in Ukraine", "On voluntary Association of Territorial Communities" and the State Strategy for Regional Development until 2020. The program is designed to highlight a single policy for the development of rural united territorial community in 2019, the implementation of priorities that would increase welfare and improve the quality of life of the united community by ensuring positive structural changes in the economy, increasing its competitiveness as a basis for balanced growth of standards and indicators of economic development.

In the course of execution the Program can be specified. Changes and additions to the Program are approved by the session of the Palanka village council on the proposal of the village head or the relevant standing deputy commissions of the village council. A number of organizational issues that ensured the stability of the main areas of ensuring the activities of villages in the settlements are considered.

Employees of the Palanka village council are given the attention of the regular social population. In order to increase attention to the needs of local self-government, the financing of program revenues for 2018-2019 was carried out taking into account the real possibilities of the rural budget at the expense of state subventions. Thanks to the balanced and principled position of the executive committee of the council, stability on the territory of the settlements of the council in the main areas of ensuring the livelihood of villages is ensured.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада; соціально-економічний розвиток; спроможність громади; місцеве самоврядування; адміністративно-територіальний устрій.

Key words: united territorial community; socio-economic development; community capacity; local self-government; administrative-territorial system.

Постановка проблеми. Реформа місцевого самоврядування передусім спрямована на забезпечення спроможності громад самостійно за рахунок власних ресурсів, дотацій з місцевого та державного бюджету вирішувати питання місцевого значення, а саме;

- своєчасну виплату заробітної плати працівникам бюджетних установ з нарахуваннями;
- оплату за спожиті бюджетними установами та організаціями енергоносії та комунальні послуги;
- виділення субвенції з місцевого бюджету на проектні будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання;
- виконання інвестиційних проектів в рамках формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад;
- виконання програми соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад.

Саме Паланській об'єднаній територіальній громаді з урахуванням міжбюджетних трансфертів вдалося дотримати соціальну спрямованість бюджету на освіту, заклади охорони здоров'я, заклади культури та соціальний розвиток. Визначну роль громада приділяє процесу розвитку української нації, її духовного

визнання, традицій мови, так як це в значній мірі залежить від ефективної роботи закладів культури, які спрямовують свою діяльність на збереження та розвиток культурної спадщини, зміцнення матеріально-технічної бази, збереження пам'ятних місць та військових поховань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Залучення громади до процесів планування та виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів привертає увагу багатьох науковців. Актуальними питаннями стосовно необхідності поліпшення соціально-економічного розвитку сільських об'єднаних територіальних громад стали предметом розгляду багатьох українських дослідників, серед яких варто відзначити Н.Зіновчука, Я.Малика, В. Комаровського, В. Малиновського, П. Морозовського, Н.Нижник, А.Сізенка, П.Петровського, В.Шаповалова, П.Шевчука, І.Шевченка та інших.

Формування цілей статті. Метою нашого дослідження, відповідно до рішення сільської ради «Про затвердження програми соціально-економічного розвитку Паланської сільської об'єднаної територіальної громади на період до 2020 рік. Джерелами фінансування Програми є кошти бюджету об'єднаної територіальної громади, субвенції з державного бюджету, кошти суб'єктів господарювання, інвесторів та інші джерела, не заборонені діючим законодавством.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В 2017 році вперше в Уманському районі була утворена Паланська об'єднана територіальна громада. До її складу входять 9 населених пункти: Паланка, Берестівець, Городецьке, Громи, Кочержинці, Кочубіївка, Максимівка, Томашівка, Юрківка (приєднання 30.06.2019).

Загальна площа території громади становить 27 764,71 га, в тому числі в межах населених пунктів – 3600,87 га.

Сучасна демографічна ситуація, що склалась в с. Паланка та інших населених пунктах громади характеризується збереженням тенденції скорочення чисельності населення, його економічно активної частини і питомої ваги зайнятості населення. Загальна чисельність зареєстрованого населення об'єднаної громади станом на 01.01.2019 року становить 7767 осіб за даними Головного управління статистики у Черкаській області. Протягом 11 місяців 2019 року на території Паланської сільської об'єднаної територіальної громади народилося 48 дітей, померло 131 особа, (природне зменшення населення склало – 83 особи).

Проте, позитивним є те, що створюються молоді сім'ї і відповідно формується потенціал розвитку населених пунктів. Протягом січня-листопада 2019 року зареєстровано 15 шлюбів.

В загальній структурі постійного населення 54% займає населення в працездатному віці, 29% – пенсіонери та 17% – діти. Вікова структура населення у громаді не сприятлива. Загалом у громаді та у кожному населеному пункті кількість дітей та підлітків значно поступається кількості осіб старшого за працездатний вік. Найменша кількість молодшого покоління у селах Максимівка та Томашівка, найбільша кількість осіб працездатного віку – у Городецькому та Паланці, найбільша кількість осіб у віковій категорії старшій ніж працездатний – у Кочержинцях. Також у Кочержинцях найбільше демографічне навантаження (1122 осіб).

Дуже низька офіційна зайнятість працездатного населення та низький рівень звернень до центру зайнятості для отримання статусу безробітного свідчить про орієнтацію зайнятості на місто Умань, інші центри економічного розвитку у межах України та досить значну тіньову зайнятість населення. Це підтверджується попитом на трудові ресурси від найбільших працедавців у громаді, із організацією доведення робітників із віддалених населених пунктів (30-60 км), для сезонних робіт із віддалених районів (Закарпатська область). До реформ у місцевому самоврядуванні на Уманщині підійшли дуже серйозно. На сьогодні всі селищні ради об'єднанні у територіальні громади. Найпотужнішою не лише в масштабах області, а й всієї країни є Паланська територіальна об'єднана громада. Дана громада, як відмічалось вище, має великий потенціал, адже в її складі гарні, облаштовані села, економічно міцні господарства. Так, село Берестівець, яке ввійшло до складу ОТГ має заслужений статус найкращого села Черкащини. Місцева влада, очільники громад, представники агробізнесу, які багато років працюють у різних селах постійно обговорюють проблеми та перспективи, роблять розрахунки й прогнози соціально-економічного розвитку територій. З такими авторитетними, а головне своїми депутатами говорять про гарантію справедливої політики розподілу фінансів, зміцнення соціальних об'єктів у кожному селі. Вся громада налаштована на забезпечення досягнення показників прийнятих програм з урахуванням визначених пріоритетів.

Фінансування заходів Програми на 2020 рік буде здійснюватися з урахуванням реальних можливостей сільського бюджету та за рахунок коштів державних субвенцій. Завдяки виваженій та принциповій позиції виконкому ради планування і в подальшому забезпечувати стабільність на території населених пунктів ради з основних напрямків забезпечення життєдіяльності сіл [2].

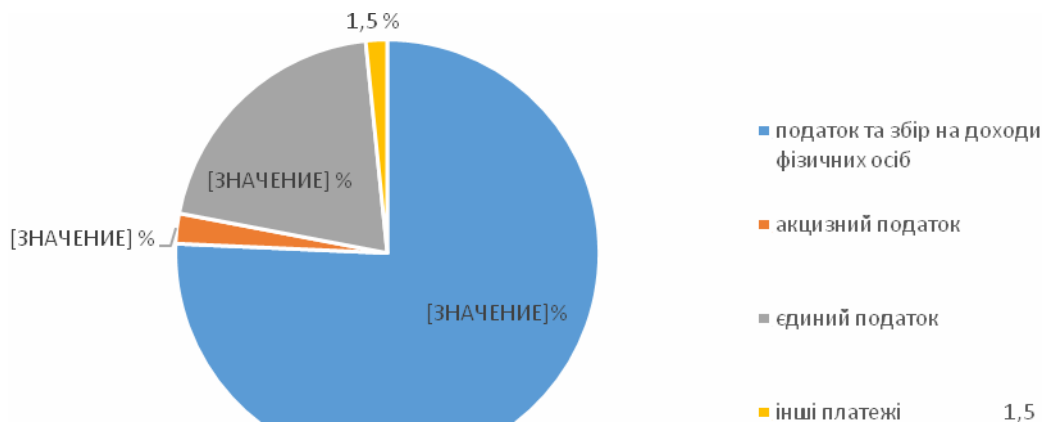
Відповідно до рішення сільської ради від 13.02.2019 № 5-Х/VII “Про затвердження Програми соціально-економічного розвитку Паланської сільської об'єднаної територіальної громади на 2019 рік” робота виконавчого комітету, сільської ради та його структурних підрозділів протягом року спрямовувалася на забезпечення досягнення показників програми з урахуванням визначених пріоритетів [1].

В галузях і сферах діяльності затверджено заходи з подальшої реалізації в громаді основних напрямів урядової політики в економічній та соціальній сферах в основному було направлено на виконання місцевого бюджету, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, зокрема на утримання об'єктів соціально-культурної сфери, упровадження заходів щодо соціально-економічного розвитку громади,

фінансування навчально-виховних комплексів, харчування та оздоровлення дітей, які потребують особливої соціальної уваги, підтримки талановитих та обдарованих дітей.

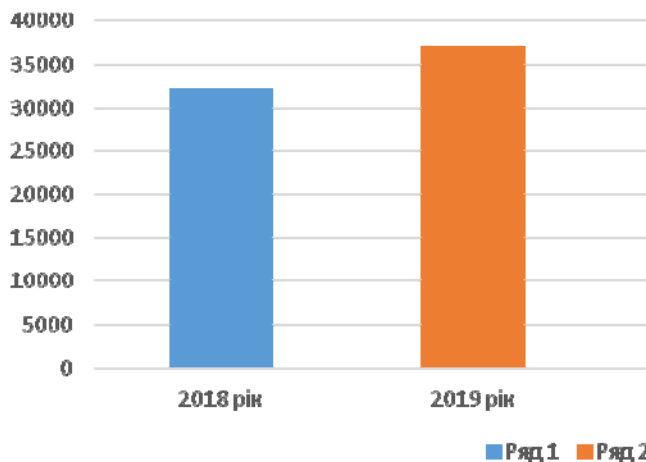
За 2019 рік до загального та соціального фондів бюджету Паланської сільської об'єднаної територіальної громади (враховуючи міжбюджетні трансфери) надійшло 77789,9 тис.грн. податків та зборів. З них до загального фонду-75797 тис.грн., що становить 101,3 відсотка до розпису планових призначень на звітний період, до спеціального фонду -1992,9 тис.грн., що становить 78,4 відсотка відповідно. У порівнянні з 2018 роком обсяг доходів збільшився на 6457,7 тис.грн, темп рсту 109,1 відсоток. Разом із тим, до загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади надійшло 52981,1 тис.грн. власних та закріплених доходів, що становить 102,9 відсотка до запланованих уточнених обсягів за звітний рік. В порівнянні з 2015 роком обсяг доходів збільшився на 9135,2 тис.грн., темп росту- 12,8 відсотка.

У структурі власних та закріплених надходжень загального фонду бюджету найбільшу питому вагу складають такі податки та збори: податок та збір на доходи фізичних осіб-36795,8 тис.грн.(69,5 відсотка до загального обсягу власних та закріплених доходів загального фонду); єдиний податок-9915,5 тис.грн.(18,7 відсотка); податок на майно-3745,9 тис.грн., (7,1 відсотка); акцизний податок-1107,4 тис.грн., (2,1 відсотка); рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів-556,6 тис. грн., (1,1 відсотка); інші платежі – 859,9 тис.грн. (1,5 відсотка), (Діаграма 1).

Діаграма 1. Структура доходів загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади с. Паланка

Що стосується видатків бюджету то за 2019 рік Паланської об'єднаної територіальної громади на фінансування установ, закладів, програм та заходів становить 74296,6 тис.грн., при затверженому плані – 81232 тис.грн., або 91,5 відсотка до уточненого плану на рік. При здійсненні видатків як за загальним, так і за спеціальними фондами дотримано соціальну справедливість бюджету. Слід зауважити, що кредиторська та дебіторська заборгованість станом на 01.01.2020 року відсутня (Діаграма 2).

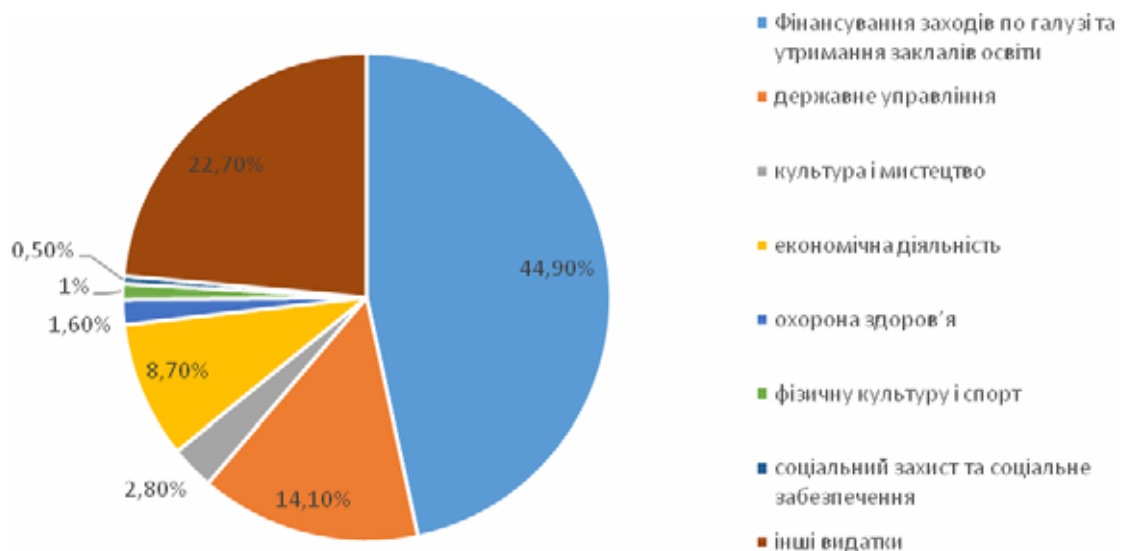

Діаграма 2. Динаміка надходжень податку на доходи фізичних осіб до бюджету об'єднаної територіальної громади с. Паланка (у співставних умовах) тис.грн.

На фінансування заходів по галузі та утримання закладів освіти з бюджету Паланської об'єднаної територіальної громади використано коштів (з урахуванням міжбюджетних трансферів) в сумі 33339,9 тис.грн.,(44,9 відсотка загального обсягу видатків загального та соціального фондів); державне управління - 10478,2 тис.грн.,(14,1

відсотка); охорона здоров'я – 1209,9 тис.грн.,(1,6 відсотка); соціальний захист та соціальне забезпечення – 335,9 тис.грн.,(0,5 відсотка); культура і мистецтво – 2085,1 тис.грн.,(2,8 відсотка); фізичну культуру і спорт – 710,6 тис.грн.,(1 відсоток); житлово-комунальне господарство – 2777,5 тис.грн.,(3,7 відсотка); економічну діяльність – 6467,3 тис.грн., (8,7 відсотка); інші видатки – 16892,2 тис.грн.,(22,7 відсотка) (Діаграма 3)).

За економічною структурою видатки загального фонду бюджету на утримання установ громади та фінансування заходів характеризуються такими показниками: видатки на заробітну плату з нарахуваннями (з урахуванням міжбюджетних трансферів) – 34008,5 тис.грн., (70 відсотків від загального обсягу); оплата комунальних послуг та енергоносіїв – 3580,4 тис.грн., (7,4 відсотка); медикаменти та перев'язувальні матеріали – 26,3 тис.грн., (0,1 відсотка); продукти харчування - 1417 тис.грн., (2,9 відсотка); поточні трансфери органам державного управління інших рівнів – 8997,8 тис.грн., (18,5 відсотка); дослідження і розробки, окремі заходи з реалізації державних програм – 141,8 тис.грн., (0,8 відсотка); соціальне забезпечення – 351,9 тис.грн., (0,7 відсотка).

Діаграма 3. Структура видатків бюджету об'єднаної територіальної громади с.Паланка за 2019 рік, тис.грн.

Всього на захищені статті видатків бюджету Паланської сільської об'єднаної територіальної громади спрямовано 48523,5 тис.грн, або 78,4 відсотка загального обсягу видатків загального фонду.

Пріоритетним напрямком діяльності, який дасть змогу розвивати територію громади є залучення інвестицій. Держава надає підтримку об'єднаним територіальним громадам, зокрема відновлення та розбудови інфраструктури їх територій [3]. За результатами засідання комісії при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. Паланська об'єднана територіальна громада отримала з державного бюджету субвенцію на формування інфраструктури в сумі 3020,8 тис.грн.,(на реалізацію проектів: “Будівництво водогону в селі Томаківка Уманського району Черкаської області”, “Капітальний ремонт дорожнього покриття вулиці Гагаріна с. Громи ”). За результатами відбору проектних заявок Державним фондом регіонального розвитку у 2019 році виділено 350,848 тис.грн., у спів фінансуванні з Паланською сільською радою (389,943 тис.грн.) на перехідний проект 2018 року “Будівництво напірного водогону цілого ряду вулиць” с. Паланка Уманського району. Протягом 2019 року реалізовано 2 інвестиційних проекти за власні кошти підприємств:

1. Будівництво об'єкта господарської будівлі для ведення фермерського господарства. Обсяг інвестицій- 380 тис.грн.,(сплачено до бюджету ОТГ у розмірі 38 тис.грн.,) с.Паланка Уманського району.

2. Будівництво об'єкта господарської будівлі для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, знаходяться в адміністративних межах Паланської ради (обсяг інвестицій -552,5 тис.грн., сплачено до бюджету ОТГ пайову участь у розмірі – 55,25 тис.грн.)

Розпочато реалізацію проекту “Будівництво котельні на альтернативному паливі с.Кочержинці (потужністю 130 кВт) ”, який планується завершити у 2020 році, обсяг інвестицій – 800 тис.грн.

Продовжується реалізація проекту у с. Городецьке “Будівництво митно ліцензійного складу для зберігання мінеральних добрив, засобів захисту рослин та насіння”, який планується завершити у 2020 році та створити близько 18-20 робочих місць. Таким чином, можна стверджувати, що правильно сформований та розподілений бюджет – це запорука процвітання громади.

Керівництво об'єднаної територіальної громади прагне до ефективності та прозорості, якості та доступності в питаннях управління. Так, розпочато співпрацю з ГС “Центр розвитку інновацій” (далі ЦРІ, з

метою розвитку Паланської об'єднаної територіальної громади на основі кращого досвіду "ЦРІ", його партнерів набутих у сферах електронної демократії та електронного урядування, зокрема в рамках проекту "Е-рішення для громад", що реалізується за підтримки програми "U-LEAD з Європою"). Паланська сільська рада планує за підтримки "ЦРІ" та рекомендованих ним партнерів запровадити політику цифрової інформації Паланської об'єднаної територіальної громади, на основі сучасних підходів та концепцій електронного урядування та електронної демократії, відкритих даних, побудови смарт міст, прийняття рішень на основі даних та кращих рекомендацій доброго урядування. Слід зауважити, що надалі планується тісна співпраця та постійне реагування на запити і звернення від мешканців громади. Саме Паланська сільська рада ОТГ є членом Асоціації "Інститут кооперації і місцевого самоврядування (ІКОМІС)"

У кожному році започатковано випуск інформаційного бюлетеня Паланської сільської об'єднаної територіальної громади "Голос громади" та за сприяння сільгосптоваровиробників та кошти місцевого бюджету випущено 2 бюлетені в кількості 5000 примірників та роздано жителям громади.

Паланська сільська рада ОТГ співпрацює із Проектом ПРООН "Розвиток та комерціалізація біоенергетичних технологій в муніципальному секторі в Україні". В рамках даного проекту за кошти міжнародного донора розроблено проектно-кошторисну документацію будівництва модульних твердопаливних котельнь у трьох сіл громади: Берестівець, Громи і Кочержитці.

Завдяки напрацюванням керівництва, підтримці депутатів і активній роботі відділів Паланської сільської ради ОТГ навесні було підписано Меморандум про співпрацю між Паланською ОТГ (Україна) та волостю Отеняс (Естонія). Метою підписання Паланською громадою міжнародного документа є довготривале співробітництво з волостю Отеняс (Естонія) по впровадженню на місцевому рівні кращого естонського досвіду з урядування, розвитку освіти, реалізації проектів. Створення планують створити за допомогою повчальних візитів, обміном інформацією та залученням естонських експертів і місцевого самоврядування до роботи у Паланській ОТГ.

Підсумовуючи вище сказане, можна відмітити, що Паланська ОТГ ставши фінансово самостійною отримала стимул розвиватися і наповнювати свій бюджет, щоб мати постійні надходження для стабільного розвитку, створення комфортних умов для життя людей. Саме такі передумови стимулюють бізнес та інвесторів, спонукає людей ризикнути – залучитися до активного управління жителям на своїх територіях.

На сьогодні дебіторська заборгованість на загальному та спеціальному фондах бюджету Паланської ОТГ на 01.01.2020 року відсутня. Також відсутня кредиторська заборгованість на загальному та спеціальному фондах. Слід зауважити, що на даний час Паланська ОТГ має фінансову самостійність, нові повноваження, довіру від людей і робить все це реформа заради реформи, а для покращення якості життя кожного жителя громади. Бо саме вони є ключовим елементом реформи. Як відмітила голова Уманської районної ради Оксана Супрунець "Багаті громади – багатий район – багата держава- заможні люди". Саме завдяки виваженій та принциповій позиції виконкому ради Паланської ОТГ забезпечено стабільність на території населених пунктів ради з основних напрямів забезпечення життєдіяльності сіл. Все це безумовно є досягненням ефективною працею усіх мешканців територіальних громад.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Працівникам Паланської сільської ради приділяється увага штатного соціального населення. З метою посилення уваги до потреб місцевого самоврядування, фінансування доходів програми за 2018-2019 роки здійснювалося з урахуванням реальних можливостей сільського бюджету за рахунок коштів державних субвенцій. Завдяки виваженій та принциповій позиції виконкому ради забезпечено стабільність на території населених пунктів ради з основних напрямів забезпечення життєдіяльності сіл.

Завдяки правильно сформованого бюджету Паланська об'єднана територіальна громада виконала місцевий бюджет, забезпечила ефективне використання бюджетних коштів, зокрема на утримання об'єктів соціально-культурної сфери та соціально-економічного розвитку громади.

Список використаних джерел.

1. Рішення сільської ради від 13.02.2018 № 5-X/VII "Про затвердження Програми соціально-економічного розвитку Паланської сільської об'єднаної територіальної громади на 2019 рік"

2. Берданова О.В., Вакулєнко В.М., Валєнтюк І.В., Ткачук А.Ф. Стратегічне планування розвитку ОТГ. Навчальний посібник / [Берданова О., Вакулєнко В., Валєнтюк І. В., Ткачук А. Ф.] – К. : . – 2017. – 116 с

3. Рябокoнь О. О. Соціально-економічний розвиток України в умовах бюджетної децентралізації економіки / О. О. Рябокoнь // Агросвіт. – 2016. – № 3. – С. 29-33.

References.

1. Palanka village council (2018), Decision "Continuation of the Program of socio-economic development of the Palanka rural local community for 2019", Palanka village council, Palanka, Ukraine

2. Berdanova, O.V. Vakulenko, V.M. Valentyuk, I.V. and Tkachuk, A.F. (2017), Stratehichne planuvannia rozvytku OTG [Strategic planning of OTG development], Kyiv, Ukraine.

3. Ryabokon, O. O. (2016), "Social and economic development of Ukraine in the conditions of budget decentralization of economy", Agrosvit, vol.3, pp. 29-33.

Стаття надійшла до редакції 21.05.2020 р.